

מה ביקש הקב"ה לרמז למשה רבינו: "הוא יהיה לך לפה" - אליהו הנביא!

|| הרה"ג ר' פנחס פרידמן ||

**מגלה עמוקות: "הקב"ה שאמר למשה, הוא יהיה לך לפה,
על אליהו מדבר, שהוא כלל תורה שבעל פה"**

**תרגום יונתן: שלח נא ביד תשלח - שלח כדון שליחותך
ביד פנחס דחמי למשתלחא בסוף יומיא"**

**משה רבינו בגודל ענוותנותו האשים את עצמו,
שהוא אינו ראוי לגאול את ישראל גאולה עולמית**

**משה רבינו ביקש לשלוח את אליהו הנביא שיבשר על הגאולה,
כדי שהגאולה ממצרים תהיה גאולה נצחית**

**ביאור דברי הזוהר הקדוש: "תיקו" הוא "תיקון" בלי נ',
כי שורש הספיקות משום שחסר לנו שער הנ'**

**"והיה הוא יהיה לך לפה", אליהו הנביא ילמד לישראל
שער הנ' בגימטריא ל"ך שלמד מפי משה רבינו**

השליח להוציא ישראל מגלות מצרים, שאז תהיה גאולה שלמות שאין אחריה גלויות.

רעיון זה מתקשר היטב עם הוויכוח כביכול שהיה למשה רבינו עם הקב"ה (שמות ג יג):

"ויאמר משה אל האלקים הנה אנכי בא אל בני ישראל, ואמרת אליהם אלקי אבותיכם שלחני אליכם, ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם, ויאמר אלקי אל משה אהיה אשר אהיה, ויאמר כה תאמר לבני ישראל אהיה שלחני אליכם". ופירש רש"י: "אהיה אשר אהיה, אהיה עמם בצרה זאת אשר אהיה עמם בשעבוד שאר מלכיות, אמר לפניו רבונו של עולם, מה אני מזכיר להם צרה אחרת דיים בצרה זו, אמר לו יפה אמרת כה תאמר לבני ישראל אהיה שלחני אליכם".

לפי האמור הביאור בזה, כי הקב"ה נתכוון להודיע בכך למשה, שגאולת ישראל ממצרים לא תהיה גאולה נצחית אלא גאולה שיש אחריה גלות, ולכן אמר: "אהיה אשר אהיה - אהיה עמם בצרה זאת אשר אהיה עמם בשעבוד שאר מלכיות", ועל כך ביקש משה מהקב"ה שלא יודיע על כך לישראל כדי שלא יצטערו, כי כל השתוקקותו היתה להביא גאולה נצחית לישראל.

"וירא ה' כי סר לראות"

ועתה בא וראה כי ענין זה מתאים להפליא, עם מה שכתב ה"בני יששכר" (תמוז-אב מאמר א סימנים ד ה) לפרש הפסוק בפרשתינו (שמות ג ד): "וירא ה' כי סר לראות", על פי מה שגילה לנו רבינו האריז"ל (שער הכוונות ר"ה דרוש א), כי ששה חודשי הקיץ וששה חדשי החורף מתחלקים לפי איברי הראש. חודש ניסן הוא הגולגולת, חודש אייר הוא אוזן ימין, חודש סיון הוא אוזן שמאל, שני חדשים תמוז אב הם שתי עיניים, חודש אלול הוא החוטם. וכן מתחלקים ששה חדשי החורף בסדר זה.

והנה שני החדשים תמוז אב שהם בבחינת שתי עיניים, בהם נמצאים ימי בין המצרים שהם ימי אבל על חורבן בית המקדש, ועליהם קונן המקונן (איכה א טז): "על אלה אני בוכיה עיני עיני יורדה מים", כי בשני חדשים הללו שהם בבחינת שתי עיניים: "עיני עיני יורדה מים", מים מלוחים מדמעות הבכי על חורבן בית המקדש, עד לעתיד לבוא שאז יתקיים בנו מקרא שכתוב (במדבר כד ז): "יזל מים מדליו", מים מתוקים מריבוי החסדים.

מוסיף על כך ה"בני יששכר" רמז מתוק כדרכו בקודש בדברי חכמנו ז"ל (תענית כד): "משל לכלה שהיא בבית אביה, כל זמן שענינה יפות אין כל גופה צריכה בדיקה, עיניה טרוטות כל גופה צריכה בדיקה". רמזו בזה כי כלל ישראל שהם בבחינת (פיוט אל מסתרת): "כנסת ישראל כלה קרואה בנעימה", כשהיא בבית אביה בזמן שבית המקדש היה קיים.

הנה "כל זמן שענינה יפות", שב' החדשים תמוז אב שהם בבחינת ב' עיניים הן יפות שאין בהם חורבן, אין כל גופה צריכה בדיקה אם הם בשלימות, כי בודאי הם בתכלית השלימות, אך אם "עיניה טרוטות" בשני חדשי העיניים מחמת התגברות הדמעות על החורבן בבחינת: "עיני

נמצינו למדים מזה, כי משה רבינו ביקש מהקב"ה שישלח את פנחס זה אליהו הנביא, שהוא עתיד להשתלח בגאולה העתידה, ככתוב (מלאכי ג כג): "הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא". הנה כי כן זכינו להבין הטעם שסירב משה רבינו לקבל עליו השליחות להוציא את ישראל ממצרים, כי לא הסכים בשום אופן לגאול את ישראל ממצרים גאולה זמנית, שיש אחריה עוד ארבע גלויות: "בבל מדי יון אדום".

לכן התחנן לפני הקב"ה: "שלח נא ביד תשלח - ביד פנחס דחמי למשתלחא בסוף יומיא". כלומר מדוע אתה שולח אותי לגאול את ישראל גאולה זמנית, הלא יותר טוב שתשלח את אליהו שיבשר את ישראל על הגאולה השלימה, וזהו שיסד הפייטן האלקי רבי אלעזר הקליר בקינות לתשעה באב (קנאה יד בד"ה איכה את אשר כבר עשוהו): "ונם שלח נא ביד תשלח, כי מה בצע לי להשתלח, ואחרי גלעדי ישולח".

משה רבינו תלה החסרון בעצמו

ויש להוסיף תבלין, כי משה רבינו שהתורה העידה עליו (במדבר יב ג): "והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה", על כן תלה החסרון בעצמו שהוא אינו ראוי לגאול את ישראל גאולה נצחית, כי אם היה שלם בתכלית השלימות כאליהו הנביא, היה זוכה לגאול את ישראל ממצרים גאולה שלימה שאין אחריה גלויות.

לכן סירב לקבל עליו השליחות והתחנן לפני הקב"ה שישלח את פנחס זה אליהו שהוא יותר שלם ממנו, וראיה לדבר שהרי הוא יהיה השליח לבשר על הגאולה השלימה שאין אחריה גלויות, אם כן הלא יותר טוב שהוא יהיה

פה, וכבד לשון באורייתא שבכתב, דלא יימרון אלין דלא אשתמודעון לי, אחרא איהו, ואליהו הוא יהיה לי לפה, ייתי לתקנא כל אלין ספיקות ולפרקא לון".

בתרגום ללשון קודש:

"כמו שנאמר באהרן הוא יהיה לך לפה, כך בנו יהיה לי לפה שהיא תורה שבעל פה, כי כמו שהייתי בראשונה כבד פה וכבד לשון, כך יקים אותי הקב"ה כבד פה בתורה שבעל פה וכבד לשון בתורה שבכתב, שלא יאמרו אלו שלא מכירים אותי, אחר הוא, ואליהו הוא יהיה לי לפה, ויבוא לתקן כל אלו הספיקות וליישב אותם".

נמצינו למדים מהזוהר הקדוש, כי מה שאמר הקב"ה למשה: "ודבר הוא לך אל העם והיה הוא יהיה לך לפה", רמז לו בכך לא רק על אהרן עצמו שזכר בפסוק, אלא גם על אליהו הנביא שהוא פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, שהוא יהיה לפה למשה לפתור את כל הספיקות שבתורה. אולם כאן הבן שואל, לשם מה הודיע הקב"ה למשה דוקא כאן, בשעה שכפה עליו לקבל עליו את השליחות להוציא את ישראל ממצרים, שאליהו הנביא יהיה לו לפה, זאת ועוד, איך יש בכך נחמה למשה שסירב לקבל עליו השליחות.

משה רבינו סירב להביא גאולה זמנית

כדי לבאר כל זה נקדים יסוד נפלא, שמאיר לנו להבין סירובו של משה רבינו לקבל עליו השליחות, ממשנתו הטהורה של התנא הקדוש יונתן בן עוזיאל, שמפרש הפסוק (שמות ד יג): "שלח נא ביד תשלח - בבעו ברחמין מן קדמך ה', שלח כדון שליחותך ביד פנחס דחמי למשתלחא בסוף יומיא". פירוש: "אני מבקש רחמים מלפניך ה', שלח נא שליחותך ביד פנחס שעומד להשתלח בסוף הימים".

בפרשתנו פרשת שמות אנו למדים על השליחות שהטיל הקב"ה על משה רבינו להוציא את ישראל ממצרים (שם שם י): "ועתה לכה ואשלחך אל פרעה והוצא את עמי בני ישראל ממצרים". אולם משה סירב לקבל עליו השליחות (שם שם יא): "ויאמר משה אל האלקים מי אנכי כי אלך אל פרעה וכי אוציא את בני ישראל ממצרים".

וכך התחיל וויכוח בין הקב"ה למשה, כאשר הקב"ה מפציר במשה ללכת בשליחותו, ומשה מתחמק ושואל (שם ג יג): "ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם", הקב"ה משיב לו על כך (שם ג יד): "כה תאמר לבני ישראל אהיה שלחני אליכם". אך משה ממשיך לשאול (שם ד א): "והן לא יאמינו לי ולא ישמעו בקולי", גם על כך משיב לו הקב"ה בשני האותות אשר יעשה לפני בני ישראל.

אולם בסופו של דבר נשאר משה בסירובו (שמות ד יג): "ויאמר בי אדוני שלח נא ביד תשלח". כתוצאה מכך: "ויחר אף ה' במשה ויאמר הלא אהרן אחיך הלוי ידעתי כי דבר ידבר הוא, וגם הנה הוא יצא לקראתך וראך ושמח בלבבו... ודבר הוא לך אל העם והיה הוא יהיה לך לפה ואתה תהיה לו לאלקים".

שבעה ימים ניסה הקב"ה לפתות את משה לקבל את שליחותו, כמו שהביא רש"י בשם המדרש (שם ד י): "למדנו שכל שבעה ימים היה הקב"ה מפתה את משה בסנה לילך בשליחותו... והוא היה עומד ביום הז' כשאמר לו זאת עוד, שלח נא ביד תשלח, עד שחרה בו וקבל עליו".

הנה כי כן מתעוררת בנו פליאה עצומה על משה רבינו אדון כל הנביאים, אשר הקב"ה עצמו העיד עליו (במדבר יב ז): "בכל ביתי נאמן הוא, פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות ותמונת ה' יביט", מה ראה על ככה שעמד בתוקף בסירובו שבעה ימים לקבל עליו השליחות, עד שצירף הקב"ה את אהרן ביום השביעי: "ודבר הוא לך אל העם והיה הוא יהיה לך לפה ואתה תהיה לו לאלקים".

"הוא יהיה לך לפה" אליהו הנביא זכור לטוב

פתח דברינו יאיר במה שכתב המקובל האלקי בעל "מגלה עמוקות" (פרשתנו ד"ה אלקי אבותיכם) לפרש הפסוק: "ודבר הוא לך אל העם והיה הוא יהיה לך לפה ואתה תהיה לו לאלקים". וזה לשון קדשו: "הקב"ה שאמר למשה, הוא יהיה לך לפה, על אליהו מדבר, שהוא כלל תורה שבעל פה לתרץ כל הספיקות לעתיד לבא".

ומקור הדברים בזוהר הקדוש (פרשת צו כז: וכן.), בשיח סוד שרפי קודש בין החברייא קדישא שעסקו בתורה יחד עם "רעיא מהדימנא" שהוא נשמת משה רבינו ע"ה:

"כגונא דאתמר באהרן (שמות ד טז) הוא יהיה לך לפה, הכי נמי בריה יהיה לי לפה דאיהי אורייתא דבעל פה, בגין דהיכי דהוינא בקדמייתא כבד פה וכבד לשון, הכי יוקים לי קודשא בריך הוא כבד פה באורייתא דבעל

ס"ר בגימטריא ב' פעמים עי"ן

על פי האמור הוא מוסיף לבאר, מה שביקש משה רבינו: "שלח נא ביד תשלח", ופירש בתרגום יונתן בן עוזיאל: "שלח כדון שליחותך ביד פינחס דחמי למשתלחא בסוף יומיא". וצריך ביאור איפוא מצינו רמז שמשה רבינו ביקש שישלח הקב"ה את פינחס זה אליהו. ויש לומר שענין זה רמז בכתוב: "וירא ה' כי סר לראות", שכן מלת ס"ר בגימטריא ב' פעמים עי"ן.

והביאור בזה כי משה רבינו ראה שב' החדשים תמוז אב שהם בבחינת ב' עינים, לא יתקנו לגמרי עד שיבא פינחס זה אליהו ויבשר על הגאולה, על כן תראה כי פינחס אליהו בגימטריא ב' פעמים עי"ן, ומזה למד התרגום יונתן כי כשהתפלל: "שלח נא ביד תשלח", היתה כוונתו שישלח הקב"ה את פינחס זה אליהו לגאול את ישראל, כדי שיתקנו ב' העינים ולא יצטרכו שוב להיות בגלות.

וזהו רמז הכתוב: "וירא ה' כי סר לראות" - ס"ר בגימטריא פינחס אליהו, הקב"ה ראה שמשה יסרב ללכת בשליחותו להוציא את ישראל ממצרים, כי רצונו שישלח הקב"ה את פינחס אליהו בגימטריא ס"ר, שעתיד להיות השליח לבשר לישראל על הגאולה השלימה באחרית הימים, על כך השיב לו הקב"ה: "אל תקרב הלום", כי עדיין לא הגיע זמן הגאולה השלימה.

משה רבינו תלה החסרון בעצמו שלא השיג שער הנ'

בדרך זו במסילה נעלה לבאר מה שהתחנן משה לפני הקב"ה שישלח את אליהו הנביא במקומו, על פי מה שכתוב ביציאת ישראל ממצרים (שמות יב ט): "ולא יכלו להתמהמה". וביאר האריז"ל (סידור האריז"ל בפיקסא מצה זו שאנו אוכלים) שבגלות מצרים שקעו ישראל במ"ט שערי טומאה, ואם היו נשארים בגלות מצרים עוד רגע, היו שוקעים גם בשער נ' של הטומאה ולא היו יכולים לצאת משם לעולם.

ובשל"ה הקדוש (מסכת פסחים מצה עשירה דרוש א אות לג) הוסיף לבאר, מדוע אם היו נכנסים בשער נ' של הטומאה לא היה אפשר להוציאם, על פי מה ששינו בגמרא (ר"ה כא): "חמשים שערי בינה נבראו בעולם, וכולן ניתנו למשה חסר אחד, שנאמר ותחסרהו מעט מאלקים". על כן לא היה יכול משה רבינו להוציא את ישראל בקדושתו רק ממ"ט שערי טומאה, אבל אם היו שוקעים בני' שערי טומאה, לא היו יכולים לצאת ממצרים על ידי משה שלא זכה לשער נ' של הקדושה.

נקדים עוד מה שמבואר בספרים הקדושים, כי מחמת שיצאו ישראל ממצרים טרם שהשלימו את גזירת השיעבוד ארבע מאות שנה, ככתוב (בראשית טו יג): "ויאמר לאברם ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה, וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכוש גדול", על כן היו צריכים להשלים את התיקון בשאר הגלויות.

והנה מצינו בגמרא פעמים אין ספור, שחכמינו ז"ל מכנים כל איבעיא שלא נפשטה בתואר "תיקו", וכתב על זה הגה"ק החיד"א זצ"ל ב"מראית עיני" (יבמות צו):

"ונשארו בתיקו שהוא ראשי תיבות ת'שבי י'תרץ ק'ושיות ו'איבעיות, והגם כי הרב יעב"ץ ז"ל בספר לחם שמים סוף עדיות הלעיג על זה, לא ראה דבספר הקדוש קנה כתב כן, גם הרמב"ם

אכילת דגים בשבת לקח נשגב במצות עסק התורה

הזכירה התורה סימן זה כדי להגדיל את התורה.

מעתה יומתק לתת טעם לשבח על מנהג ישראל תורה לאכול דגים בשבת, כי מאחר שהקב"ה הבטיח לתורה שבני ישראל יעסקו בתורה בשבת כשהם פנויים ממלאכתם, והרי יש חשש שמא יאמר האדם שהוא כבר בקי בכל ההלכות, ואפילו אם יהיה לו ספק הרי יוכל לשאול את המורה צדק כדת מה לעשות.

על כן אוכלים דגים בשבת שהתורה נתנה בהם שני סימנים סנפיר וקשקשת, ולכאורה קשה קושיית הגמרא הלא מכיון שכל מי שיש לו קשקשת יש לו סנפיר, לשם מה הזכירה התורה הסימן של סנפיר, וצריך לומר כמו שתירץ הגמרא: "יגדיל תורה ויאדיר", ומזה מוכח כי זהו רצון הקב"ה שיעסקו בכל חלקי התורה אפילו בדבר שאינו נוגע להלכה.

ומקשה בגמרא: "מכדי אנו אקשקשת סמכינן, סנפיר דכתב רחמנא למה לי". כלומר לשם מה הזכיר הקב"ה בתורה שני סימנים סנפיר וקשקשת, הלא היה מספיק להזכיר רק קשקשת כי אז הרי ברור שיש לו גם סנפיר, ומתירץ הגמרא: "אמר רבי אבהו וכן תנא דבי רבי ישמעאל (ישעיה מב כא) יגדיל תורה ויאדיר". פירוש, הן אמת כי הסימן של סנפיר הוא מיותר, אך בכל זאת

לכבוד שבת קודש נראה לתת תבלין לשבת, לבאר טעם חדש במנהג ישראל תורה לאכול דגים בשבת, על פי מה שהבאנו במאמר הקודם דברי הטור (או"ח סימן ר"ץ) בשם המדרש: "אמרה תורה לפני הקב"ה, רבונו של עולם כשיכנסו ישראל לארץ, זה רץ לכרמו וזה רץ לשדה ואני מה תהא עלי, אמר לה, יש לי זוג שאני מזווג לך ושבת שמו, שהם בטלים ממלאכתם ויכולין לעסוק בך".

והנה ידוע כלל גדול כי תכלית מצות לימוד התורה, היא לא רק כדי שידע כדת מה לעשות איך לקיים מצוות ה', אלא אפילו אם הוא כבר יודע את ההלכה באופן ברור איך לקיים המצוה, בכל זאת יש מצוה גדולה לעסוק בתורה, ולכן צריך לעסוק בתורה אפילו במצוות שאינן נוהגות בזמן הזה.

ועתה בא וראה כי יסוד גדול זה אפשר ללמוד מהדגים, על פי מה שמצינו בפרשת שמיני הסימנים של דגים טהורים (ויקרא יא ט): "את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אותם תאכלו, וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת בימים ובנחלים מכל שרץ המים ומכל נפש החיה אשר במים שקץ הם לכם".

שינוי על כך במשנה (נדה נא): "כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר, ויש שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת". פירוש, כל דג שיש לו קשקשת יש לו גם סנפיר, ולכן אם אנו רואים דג שיש לו קשקשת, שוב אין צריך לבדוק אם יש לו גם סנפיר, אולם ישנם דגים שיש להם סנפיר אך אין להם קשקשת.

כי כשראה משה שצריך להוציא את ישראל ממצרים טרם שהשלימו הארבע מאות שנה כדי שלא ישקעו בשער הנ', הבין מזה כי הוא אינו מסוגל להוציאם מנ' שערי טומאה, משום שכוחו בקדושה הוא רק מ"ט שערי בינה, ומזה הסיק בגדול ענוותנותו, שהוא הגורם לכך שלא יוכלו ישראל להשלים גלות מצרים, כדי שישזכו לגאולה שאין אחריה גלות משום שאין בכוחו להשיג שער נ' של הקדושה.

על כן ביקש משה מהקב"ה: "שלח נא ביד תשלח", שישלח את אליהו הנביא שעתיד להשתלח בסוף הימים, ויפתור לישראל את כל הספיקות בתורה מחמת גודל השגתו בני' שערי בינה, וזהו הרמז במאמר: "שלח נא" - נ"א נוטריקון נ' אורות שהשיג אליהו, ואם כן הרי יוכל להוציא את ישראל ממצרים אפילו אם ישקעו בני' שערי טומאה, וממילא יוכלו להשלים הגלות ולצאת משם בגאולה עולמית שאין אחריה גלות.

אליהו הנביא השיג שער הנ' ממשה רבינו

ועתה בא וראה כי על פי האמור יפתח לנו פתח להבין מה שהשיב הקב"ה למשה: "ודבר הוא לך אל העם והיה הוא יהיה לך לפה ואתה תהיה לו לאלקים", ומפרש ב"מגלה עמוקות" על פי הזוהר הקדוש הנ"ל: "הקב"ה שאמר למשה, הוא יהיה לך לפה, על אליהו מדבר, שהוא כלל תורה שבעל פה לתרץ כל הספיקות לעתיד לבא".

נקדים מה שהבאנו כבר כמה פעמים בשם "לקוטי תורה" לרבינו האריז"ל (פרשת ואתחנן

ד"ה ויתעבר ה'), כי בשעת מתן תורה זכה משה רבינו להשיג גם שער החמשים מנ' שערי בינה, אלא שאחרי שחטאו ישראל בעגל נחסר ממנו שער הנ', אולם לפני פטירתו השיג משה רבינו שוב שער הנ' בעת אסיפת רוחו.

ונרמז בפסוק (דברים לד א): "ויעל משה מערבות מואב אל הר נבו ראש הפסגה", כמו שביאר השל"ה הקדוש (שם) הכוונה בזה, כי "הר נבו" רומז על שער הנ' שכן נב"ו הוא אותיות נ' בו. ויש להוסיף כי מוא"ב בגימטריא מ"ט, וזהו: "ויעל משה מערבות מואב", משה עלה ונתעלה מעריבות ומתיקות של מוא"ב שהוא מ"ט שערי בינה, אל הר נבו - נ' בו, הוא שער הנ' של נ' שערי בינה.

הנה כי כן יאיר לנו מה שהשיב הקב"ה למשה: "והיה הוא יהיה לך לפה", שהכוונה בזה על אליהו הנביא שהוא יהיה לפה למשה רבינו, בכך גילה לו הקב"ה כי מה שיזכה אליהו הנביא לפתור את כל הספיקות בתורה מחמת השגתו בני' שערי בינה, לא יזכה לכך מצד עצמו אלא מצד שילמד כל הדברים האלה ממשה רבינו, כי אליהו הנביא לא יהיה רק לפה ולמליץ ללמד לישראל ממשנתו של משה רבינו שהשיג שער הנ' בשעת פטירתו.

ויש להוסיף כי ענין זה רמז במה שאמר הקב"ה למשה: "והיה הוא יהיה לך לפה" - ל"ך דייקא שעולה בגימטריא נ' כנגד נ' שערי בינה, הנה בכך "הוא יהיה לך לפה", ללמוד ממך את כל ההשגות של שער הנ', נמצא כי כל זמן שלא השיג משה רבינו שער הנ' כי עדיין לא הגיע הזמן לכך, על אחת כמה וכמה שגם אליהו הנביא לא השיג שער הנ', כי אם רבי לא שנה רבי חיית מנין, ולכן רק אז הסכים משה רבינו ללכת בשליחותו של הקב"ה.